

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Методичні вказівки з організації самостійної роботи
з підготовки здобувача за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти циклу
за освітньо-професійною програмою
«Цивільний захист»
у галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 263 «Цивільна безпека»

Черкаси – 2024-2025

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України.

Горенко Л. М.

Культурологія: Методичні вказівки з організації самостійної роботи з підготовки здобувача за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти спеціальності 263 «Цивільна безпека» / Л. М. Горенко. – Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗУ, 2024. – 17 с.

У методичних вказівках викладені навчально-методичні матеріали, необхідні для самостійного вивчення дисципліни «Культурологія», – загальні положення щодо організації самостійної роботи; основні форми та методи самостійної роботи, завдання, що виносяться на самостійну роботу.

© Черкаський інститут пожежної
безпеки імені Героїв Чорнобиля,
2024

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	4
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.	6
РОЗДІЛ 3. ЗАВДАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ	7
РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ	11
РОЗДІЛ 5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	15

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Уведення модульної системи організації навчального процесу приводить до скорочення аудиторного навантаження здобувачів і зростання обсягу самостійної роботи. У зв'язку з цим одне з основних завдань освітнього процесу сьогодення – навчити здобувачів вищої освіти працювати самостійно. Виконання самостійних завдань допомагає здобувачам поетапно включитися в навчальну, а згодом у наукову роботу, що сприяє формуванню творчих здібностей і творчого ставлення до своєї професії. Навчити учитися – це значить розвинути здатності і потреби до самостійної творчості, повсякденної і планомірної роботи над підручниками, навчальними посібниками, періодичною літературою, активної участі в науковій праці.

Самостійна робота є однією з основних форм організації освітнього процесу, яка здійснюється здобувачами з метою опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів, регламентується робочим навчальним планом із відповідної освітньої програми.

Зміст самостійної роботи здобувачів щодо вивчення дисципліни визначається науково-педагогічним працівником у робочій програмі навчальної дисципліни, цих методичних матеріалах, завданнях, вказівках та ін.

Самостійна робота передбачає вивчення навчального матеріалу, який викладається під час аудиторних занять та міститься у рекомендованій літературі.

Обсяг самостійної роботи здобувачів узгоджується з іншими видами їхньої навчальної діяльності, викладач контролює якість виконання самостійної роботи, аналізує її результати кожного здобувача.

Контроль та корекція результатів самостійного вивчення матеріалу дисципліни здійснюються:

- під час лекцій – контроль знань та умінь, засвоєних у розрізі споріднених курсів;
- під час проведення семінарських та практичних занять – перевірка рівня підготовленості до заняття, перевірка лекційних зошитів та зошитів самостійної роботи;
- під час підсумкового контролю, основна мета якого полягає у підвищенні якості освіти за рахунок створення умов для системної планомірної роботи здобувачів протягом усього семестру і надання можливості вивчення матеріалу навчальної дисципліни окремими частинами.

Важливе значення в самостійній навчальній діяльності здобувачів відіграє вільний вибір теми, форми і часу виконання роботи. Саме тому в системі самостійного навчання важливе місце належить творчим завданням. Ці завдання охоплюють широкий діапазон: від огляду літератури, до наукових

розробок з досліджуваної теми. Така праця привчає здобувачів до постійної і активної розумової діяльності як в аудиторії, так і поза нею.

Основні організаційні вимоги до виконання самостійної роботи наступні:

- виконувана самостійна робота повинна спрямовуватись на досягнення основних навчальних завдань;
- самостійне навчання має бути систематичним і систематизованим у контексті навчальних занять;
- самостійне навчання повинне бути доступним і можливим.

На лекціях, семінарських, практичних заняттях й індивідуальних консультаціях формулюються завдання для самостійного опрацювання, проводиться інструктаж щодо їх виконання.

Самостійна робота здобувачів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, курси лекцій, практикуми, навчально-лабораторне обладнання, електронно-обчислювальна техніка, список наукової та фахової монографічної й періодичної літератури тощо.

Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основними організаційними формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти є:

– індивідуальна робота здобувачів, яка представляє собою позааудиторну самостійну роботу навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру;

– індивідуальні навчальні завдання з дисципліни, які виконуються під керівництвом викладача, як правило, під час аудиторних занять, де здобувач може отримати методичну допомогу у вигляді консультацій щодо виконання цієї роботи, при цьому консультації носять індивідуальний характер. Вона може включати вивчення окремих розділів навчальної дисципліни, аудиторне проектування, роботу з використанням комп'ютерної техніки тощо, і враховуючи специфічні вимоги конкретної дисципліни виконуватись – в лабораторії, навчально-тренувальному комплексі, смузї психологічної підготовки тощо;

– робота здобувачів, яка виконується самостійно у вільний від занять, зручний для них час, з урахуванням наукових інтересів здобувачів.

Індивідуальна робота є однією з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, що передбачає виконання завдань навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру з дисципліни, визначених робочою програмою. Найпоширенішими видами індивідуальної роботи здобувачів є: конспект з теми за заданим або власно розробленим планом; реферат з теми або вузької проблеми; словник визначень з навчальної дисципліни; підготовка огляду наукової проблеми; підготовка доповіді; групова презентація та ін.

Індивідуальні навчальні завдання передбачають створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів і мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання видаються здобувачам у терміни, передбачені робочим планом дисципліни, і виконуються кожним здобувачем самостійно при консультуванні викладачем. У випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання залучаються декілька здобувачів. Основними видами індивідуальних навчальних завдань здобувачів є лабораторні, курсові та кваліфікаційні роботи.

Самостійна робота, яка не передбачена робочою програмою дисципліни, але сприяє повнішому розкриттю і конкретизації її змісту, може здійснюватись з ініціативи здобувача з метою реалізації його власних навчальних і наукових інтересів та реалізується у формі написання наукових тез, статей та виконання науково-дослідних робіт здобувачів.

Серед найефективніших методів самостійної роботи здобувачів, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, слід виділити.

Проблемно-пошукові методи, спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів: метод проектного навчання; методи колективної розумової діяльності; метод застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні. Застосування цих методів спонукає здобувачів до проведення самостійних досліджень, підвищує мотивацію подальшої роботи, сприяє розвитку логічного мислення, як наслідок, розвитку творчої самостійної діяльності здобувачів.

Метод проектного навчання спрямований на досягнення прогнозованих результатів самостійної роботи. Основними вимогами до використання методу проектів є: колективна та індивідуальна діяльність здобувачів; постановка проблеми, яка потребує комбінованих знань здобувачів щодо планування дій, спрямованих на розв'язання; використання науково-дослідницьких методів; складання плану роботи над проектом; фіксування проміжних результатів; результати застосування методу проектів повинні мати навчальну практичну значущість.

Сутність **методів колективної розумової діяльності** полягає в колективній творчості з метою вирішення певних завдань підвищеної складності. Застосування цих методів сприяє підвищенню рівня інтелектуального розвитку, виявленню творчих здібностей здобувачів, розвитку творчого мислення, підвищенню рівня самостійності, формуванню навичок колективної роботи, поліпшенню комунікативних навичок. Методи колективної розумової діяльності вирізняються новизною, більшою мобільністю у виборі напрямів розв'язання проблеми, більшою самостійністю й творчістю її учасників, комплексним підходом до розв'язання проблеми.

Використання **методів застосування комп'ютерних технологій** підвищує ефективність засвоєння здобувачами навчального матеріалу, сприяє розвитку розумових, творчих здібностей здобувачів; підвищує їхню зацікавленість та активність в оволодінні знаннями. Методи застосування комп'ютерних технологій у навчанні надають можливість диференціації, поглиблення індивідуалізації навчання, розширення можливостей інформаційних, контролю та самоконтролю, використання творчих завдань.

РОЗДІЛ 3

ЗАВДАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ

Головною метою самостійної роботи студента є формування його пізнавальної активності, засвоєння ним основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості.

Основними завданнями самостійної роботи студента є засвоєння в повному обсязі основної освітньої програми та послідовне вироблення

навичок ефективної самостійної професійної (практичної й науково-теоретичної) діяльності на рівні встановлених стандартів.

Зміст самостійної роботи студента визначається навчальною програмою вивчення дисципліни, завданнями та рекомендаціями викладача.

Обсяги самостійної роботи окремого студента можуть значно виходити за межі навчальної програми, якщо це зацікавило його і у нього виникло бажання (потреба) у поглибленні та розширенні знань з даної навчальної дисципліни.

Самостійна робота студентів охоплює: підготовку до аудиторних занять; виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; самостійну роботу; підготовку до всіх видів контрольних випробувань тощо.

Самостійному вивченню студентами курсу чи окремих його тем передують оглядові лекції, на яких розглядаються завдання та послідовність вивчення курсу, найбільш важливі та проблематичні аспекти дисципліни, особливості їхнього вирішення у сучасних умовах глобалізації освітньої діяльності.

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

- 1 Дайте визначення терміну «культура». Демініції культури.
- 2 Роль культури в суспільстві. Функції культури. Види культури.
- 3 Основні риси культури країн Стародавнього Сходу.
- 4 Проаналізуйте основні здобутки культури країн Межеріччя.
- 5 Характерні риси культури стародавнього Єгипту.
- 6 Особливості культурного розвитку стародавнього Китаю.
- 7 Культурні здобутки та релігійні уявлення стародавньої Індії.
- 8 Культура Стародавньої Греції.
- 9 Культура Стародавнього Риму.
- 10 Зародження християнства.
- 11 Патристика.
- 12 Характерні риси культури середньовіччя.
- 13 Відродження в культурі. Живопис та архітектура Відродження.
- 14 Особливості розвитку культури Нового часу.
- 15 Історичні передумови культурного розвитку Європи XIX ст.
Розвиток освіти. Література. Нові напрями в живопису. Архітектура.
- 16 Історичні передумови культурного розвитку Європи XIX ст.
Музика. Театр.
- 17 Зміна парадигми культурного мислення у XX ст. Розвиток освіти.
Література.
- 18 Зміна парадигми культурного мислення у XX ст. Нові напрями в живопису. Архітектура. Музика. Театр. Масова культура.
- 19 Предмет і завдання історії української культури.

- 20 Дайте характеристику головним рисам культури.
- 21 В чому виявляється гуманістичний характер культури.
- 22 Порівняйте трипільську, скіфську, слов'янську традиції в організації побуту.
- 23 Який, на вашу думку, був культурний зв'язок Київської Русі з Візантії.
- 24 Побут та звичаї українських козаків.
- 25 Розкрийте сутність культурно-історичної своєрідності регіонів України.
- 26 В чому, на вашу думку, сутність та наслідки для розвитку культури Берестейської церковної унії 1596р.
- 27 Поясніть значення календарних свят та обрядів українців.
- 28 Які, на вашу думку, заслуги і роль І.Котляревського і Т.Шевченка в становленні нової української літератури.
- 29 Чому, на вашу думку, художня література другої половини 19 ст. стала рушієм у відродженні нації.
- 30 Громадсько-політична діяльність Т.Г. Шевченка.
- 31 Дайте характеристику основним тенденціям культурного розвитку в Україні в 20-ті рр. 20 ст.
- 32 В чому полягає трагедія української культури в період сталінізму.
- 33 Вкажіть протиріччя культурного процесу в Україні 60-80 рр. 20 ст.
- 34 Розвиток музичної культури в 19 – на початку 20 ст.
- 35 Які, на вашу думку, характерні риси тоталітарної культури.
- 36 Розвиток української архітектури в 19 ст.
- 37 Порівняйте релігійну ситуацію в Україні до та після 1917р.
- 38 Розвиток образотворчого мистецтва і творчі досягнення українських передвижників у 19 ст.
- 39 Вкажіть основні тенденції культурного і духовного життя в Україні в 1917-1920 рр.
- 40 Національно-культурна політика Центральної Ради та П.Скоропадського.
- 41 Назвіть основні святині православ'я в Україні. Що ви знаєте про їх історію

Перелік теоретичних питань для підготовки до диференційного заліку:

1. Дайте визначення терміну «культура».
2. Дефініції культури.
3. Роль культури в суспільстві.
4. Функції культури.
5. Види культури.
6. Основні риси культури країн Стародавнього Сходу.
7. Проаналізуйте основні здобутки культури країн Межиріччя.
8. Характерні риси культури стародавнього Єгипту.
9. Особливості культурного розвитку стародавнього Китаю.

10. Культурні здобутки та релігійні уявлення стародавньої Індії.
11. Культура Стародавньої Греції.
12. Культура Стародавнього Риму..
13. Зародження християнства.
14. Патристика.
15. Характерні риси культури середньовіччя.
16. Відродження в культурі.
17. Живопис та архітектура Відродження.
18. Особливості розвитку культури Нового часу.
19. Історичні передумови культурного розвитку Європи ХІХ ст.
20. Нові напрями та жары.
21. Розвиток освіти.
22. Література.
23. Нові напрями в живопису.
24. Архітектура.
25. Музика. Театр.
26. Зміна парадигми культурного мислення у ХХ ст.
27. Нові напрями та жары.
28. Розвиток освіти.
29. Література.
30. Нові напрями в живопису.
31. Архітектура.
32. Музика. Театр
33. Масова культура.
34. Предмет і завдання історії української культури.
35. Що, на вашу думку, збереглося в сучасній культурі від язичницької.
36. Дайте характеристику головним рисам культури.
37. Що, на вашу думку, складало основу язичницької культури стародавніх слов'ян.
38. В чому виявляється гуманістичний характер культури.
39. Порівняйте трипільську, скіфську, слов'янську традиції в організації побуту.
40. Який, на вашу думку, був культурний зв'язок Київської Русі з Візантії.
41. Побут та звичаї українських козаків.
42. Розкрийте сутність культурно-історичної своєрідності регіонів України.
43. В чому, на вашу думку, особливості культури Київської Русі.
44. Яке значення має культурна спадковість, культурний генофонд у формуванні та розвитку культури.
45. В чому, на вашу думку, сутність та наслідки для розвитку культури Берестейської церковної унії 1596р.
46. Поясніть значення календарних свят та обрядів українців.
47. В чому, на вашу думку, сутність українського культурного відродження.

48. Які, на вашу думку, заслуги і роль І.Котляревського і Т.Шевченка в становленні нової української літератури.
49. Проаналізуйте витоки української культури.
50. Чому, на вашу думку, художня література другої половини 19 ст. стала рушієм у відродженні нації.
51. Громадсько-політична діяльність Т.Г. Шевченка.
52. Дайте характеристику основним тенденціям культурного розвитку в Україні в 20-ті рр.. 20 ст.
53. В чому полягає трагедія української культури в період сталінізму.
54. Вкажіть протиріччя культурного процесу в Україні 60-80 рр. 20 ст.
55. Розвиток музичної культури в 19 – на початку 20 ст.
56. Які, на вашу думку, характерні риси тоталітарної культури.
57. Розвиток української архітектури в 19 ст.
58. Порівняйте релігійну ситуацію в Україні до та після 1917р.
59. Розвиток образотворчого мистецтва і творчі досягнення українських передвижників у 19 ст.
60. Дайте характеристику сучасній релігійній ситуації в Україні.
61. Вкажіть основні тенденції культурного і духовного життя в Україні в 1917-1920 рр.
62. Національно-культурна політика Центральної Ради та П.Скоропадського.
63. В чому, на вашу думку, причини репресій проти релігії в радянську добу.
64. Розвиток освіти упродовж радянської доби.
65. Назвіть основні святині православ'я в Україні. Що ви знаєте про їх історію.
66. Яким чином, на вашу думку після 1917р. було втрачено для України величезний інтелектуальний потенціал.

РОЗДІЛ 4. КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ

Варіант 1

Тест

1. Суворо встановлені правила та прийоми в живопису:
 - a) Догмат
 - b) Канон
 - c) Ікона
2. Який з видів прикладного мистецтва належить до монументального живопису:
 - a) Емаль
 - b) Фреска
 - c) Інкрустація
3. Герой народного епосу, реальна історична особа:
 - a) Ілля Муромець

- b) Добриня Микитич
- c) Альоша Попович
- 4. Перша друкована книга в Україні, видана у 1574 р. У. Федоровим у Львові:
 - a) Апостол
 - b) Часослов
 - c) Євангеліє
- 5. Художній стиль 17-18 ст., якому властиві грандіозність, пишність, динаміка, сильні контрасти:
 - a) Реалізм
 - b) Бароко
 - c) Рококо
- 6. Завдання колегіумів в Україні у 18 ст.
 - a) Це середня освіта, випускали вчителів початкових шкіл, служіння культу
 - b) Це початкова освіта. Навчали грамоті
 - c) Це вища освіта, випускали викладачів семінарій та академії
- 7. Напряму у мистецтві кінця 19 – початку 20 ст., що протиставляється мистецтву минулого:
 - a) Ампір
 - b) Імпресіонізм
 - c) Модерн
- 8. Терпиме ставлення до інших, чужих думок, вірувань тощо:
 - a) Толерантність
 - b) Плюралізм
 - c) Космополітизм
- 9. Сумний ліричний вірш або музикальний твір задумливого журливого характеру:
 - a) Елегія
 - b) Мелодрама
 - c) Феєрія
- 10. Хто з російських художників розписував Володимирський собор:
 - a) Врубель
 - b) Серов
 - c) Шишкін

Диктант

- 1. Що означає слово «ікона»? (образ)
- 2. Що означає слово аскетизм? (обмеження бажань, потреб)
- 3. Хронологічно послідовний запис історичних подій (літопис)
- 4. Художнє зображення, що зроблене водяними фарбами по вогкій штукатурці (фреска)
- 5. Що означає слово унія? (союз)
- 6. У якому напрямі працював Малевич? (супрематизм)
- 7. Що таке дисидентство? (політична і культурна опозиція)

8. У якому художньому напрямі написана Шевченком переважна більшість живописних робіт? (реалізм)
9. Автор опер «Енеїда», «Тарас Бульба», «Різдвяна ніч» (Лисенко)
10. Назва першої української опери. (Запорожець за Дунаєм)

Проблемно-аналітичні завдання:

1. В чому зв'язок Київської Русі та Візантії?
2. Які загальні і відмінні риси культур Стародавніх Греції та Риму.

Варіант 2

Тест

1. Що означає слово античний?

- a) Стародавній
- b) Застарілий
- c) Новітній

1. Князь, при якому культура Київської Русі досягла найвищого розквіту

- a) Володимир Великий
- b) Ярослав Мудрий
- c) Володимир Мономах

2. Широка і тонка випалена цегла, яку застосовували у будівництві в Візантії і Київській Русі

- a) Графіті
- b) Стилос
- c) Плінфа

3. Титул настоятеля (управителя) в православній літературі:

- a) Ігумен
- b) Ієрей
- c) Дидаскал

4. Музично-драматичний твір, в якому діючі особи не говорять, а співають у супроводі симфонічного оркестру:

- a) Оперета
- b) Опера
- c) Кантата

5. Першою науковою установою України вважається:

- a) Львівська братська школа
- b) Острозька слов'яно-греко-латинська академія
- c) Києво-Могилянська академія

6. Течія в мистецтві, що виникла на початку 20 ст., яка відмовляється від реалістичного зображення предметів і явищ:

- a) Абстракціонізм
- b) Авангардизм
- c) Натуралізм

7. Вид образотворчого мистецтва, основним зображальним засобом якого є малюнок, виконаний олівцем, пензлем, вуглиною, чи відбитий на папері зі спеціальної форми:

- a) Офорт

- b) Колаж
- c) Графіка
- 8. Теорія та практика, де заперечуються права націй на самостійне існування, відмова від суверенітету, культури, традицій:
 - a) Космополітизм
 - b) Менталітет
 - c) Плюралізм
- 9. В якому архітектурному стилі побудована Андрієвська церква на узвозі у Києві
 - a) Бароко
 - b) Рококо
 - c) Неоромантизм

Диктант

1. Який новий архітектурний тип виник у Візантії в 11 ст.? (хрестово-купольний)
2. Яка мета іконопису? (зображення Бога у тілесному вигляді)
3. Як називаються великі православні чоловічі монастирі, підпорядковані безпосередньо верховній церковній владі? (Лавра)
4. Перше писемне зведення законів київської Русі 11-12 ст.? (Руська правда)
5. Один з основних напрямів у європейській літературі і мистецтві 17-19 ст., зразком для якого було класичне? (класицизм)
6. Що означає слово авангардизм? (передовий загін)
7. Об'єктивне, правдиве відображення, відтворення дійсності в літературі і мистецтві? (реалізм)
8. Місце зберігання ікон? (церква)
9. Хто з українських скульпторів був ректором Петербурзької Академії мистецтв? (Мартос)
10. Автор першої української опери? (Гулак-Артемовський)

Проблемно-аналітичні завдання:

1. Чому прийняття християнства в Київській Русі стало рушієм нового культурного процесу?
2. Які причини виникнення модернізму як напряму в мистецтві.

РОЗДІЛ 5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

Основні нормативно-правові акти

1. Конституція України. – К.: Преса України, 2014.
2. Наказ МНС України від 24.01.05 р. № 40 «Концепція соціального і гуманітарного розвитку Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій».
3. Наказ МНС України від 06.03.2008 року № 177 «Про затвердження Настанови з організації соціально-гуманітарної роботи з особами рядового і начальницького складу та працівників органів і підрозділів цивільного захисту».
4. Наказ МНС України від 30.05.2006 р. № 325 «Про затвердження Положення про історичний формуляр та історичну довідку організаційно-штатних структур, підпорядкованих МНС України».
5. Указ Президента України від 16 січня 2013 року №20/2013 «Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

Підручники та навчальні посібники

1. Багацький В. В. Історія України: підручник / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – К.: Алерта, 2010.
2. Бойко О. Д. Історія України: навч. посіб. / О. Д. Бойко. – К.: Академвидав, 2010.
3. Гісем О. В. Історія України [Текст] : зб. завдань у тест. формі : [навч. посіб.] / Гісем О. В. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2013.
4. Гончарук П.С. Історія України з найдавніших часів до початку ХХ ст. Курс лекцій. – К., 2005.
5. Абрамович С.Д. Культурологія. - К.: Кондор, 2005.
6. Багацький В.В., Кормич Л.І. Культурологія. Історія і теорія світової культури ХХ ст. - К: Кондор, 2004.
7. Гаврюшенко О.А., Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія культури. - К.: Кондор, 2004.
8. Греченко В., Чорний І., Кушнерук В., Режко В. Історія світової та української культури – К.: Літера, 2005.
9. Гриценко В. Людина і культура. - К.: „Либідь”, 2005.
10. Історія української та зарубіжної культури. За ред. проф. Клапчука С.М., Остафійчука В.Ф.- К.: „Знання – Прес”, 2002.
11. Левчук Л.Т. Історія світової культури. – К.: „Либідь”, 2003.
12. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура – К.: ЦУЛ, 2003.
13. Кормич Л.І., Багацький В.В. Культурологія – Х.: „Одісей”, 2002.
14. Культурологія. За ред. проф. Тюрменко, Горбул О.Д. – К.: ЦНЛ, 2004.
15. Подольська Є.А., Лихвар В.Д. Культурологія – К.: ЦНЛ, 2003.
16. Попович М. Нарис історії культури України. – К.: „Артек”, 1999.
17. Українська культура. За ред. Антоновича Д. – К.: „Либідь”, 1993.

18. Українська та зарубіжна культура. За ред. проф. Заковича М.М. - К.: „Знання”, 2002.

Допоміжна

1. Гудченко З.С. Музеї народної архітектури України. – К.: „Будівельник”, 1981.
2. Крижанівський О.П. Історія стародавнього Сходу. – К.: „Либідь”, 1996.
3. Ліндсей Джек. Коротка історія культури. – К.: „Мистецтво”, 1995.
4. Міфи давньої Греції. Переказ К.Головацької – К.: „Веселка”, 1980.

Інформаційні ресурси

1. Томіленко А.Г. Курс лекцій з предмету «Історія України». – http://fire.ck.ua/lib/page_lib.php.
2. Формування модерної української нації XIX-XX ст. – <http://history.franko.lviv.ua>.
3. Енциклопедія історії України. – <http://www.history.org.ua/?encyclp>.
4. Велика історія України – <http://exlibris.org.ua/greathistory>.
5. Бевзо О. А. Львівський літопис і Острозький літописець: Джерелознавче дослідження. – К.: Наук. думка, 1970. – <http://litopys.org.ua/ostrog/ostr.htm>.
6. Повість врем'яних літ: Літопис (За Іпатським списком). – <http://litopys.org.ua/pvlyar/yar.htm>.
7. Літопис Самовидця. – <http://litopys.org.ua/samovyd/sam.htm>.
8. Грушевський М.С. Історія України-Русі. – <http://litopys.org.ua/index.html>.

